

СТАНОВИЩЕ

От

**д-р Мая Бедрос Келиян, проф. в Институт по философия и социология – БАН
на**

дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.3. Политически науки

докторска програма Политически науки

с автор Наталия Красиминова Цветанова-Чилингинова

на тема „Силата и теориите за нея след Студената война“

с научен ръководител проф. д-р Румен Иванов Кънчев – ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният от Наталия Цветанова - Чилингинова комплект материали е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, като включва всички необходими документи. Докторанката е приложила и 3 броя публикации. Тя е магистър по Право и по Международни отношения, а през периода 2021-2024 г. е редовен докторант по Политически науки в ПУ „Паисий Хилендарски“. При обявяване и протичане на процедурата са спазени всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ). Нямам конфликт на интереси, свързан с процедурата.

2. Актуалност на тематиката

Актуалността на темата за силата се обосновава от авторката със „значимото място, което тя заема в научните дискусии“ (с. 5). Тя се свързва със значението, което тя придобива в съвременните международни отношения в условията на въоръжени конфликти, на глобални и локални противопоставяния, като се засилва влиянието ѝ както върху поведението на глобалните суперсили, така и на по-слабите държави. Дисертантката посочва, че разглежда теорията за меката сила и приложимостта ѝ, за да може на тази основа да бъде изяснена нейната роля, като същевременно я съпостави с твърдата и интелигентната сила. Авторката аргументирано

доказва причините за направения от нея изследователски избор, като изхожда от промените в международните отношения, които се отразяват върху динамиката на приложението на твърдата и на меката сила. Целта на дисертацията логически следва описаните от дисертантката обществено-политически промени в глобален план, а именно „да установи начина, по който концепциите за силата намират отражение в отношенията между държавите на глобалната сцена след края на Студената война“ (с. 6). Така формулираната цел е декомпозирана на 10 задачи, които са насочени към изучаване на международните отношения и политическите системи след края на Студената война, основните теории за силата, същността, ролята и функцията на твърдата, интелигентната и меката сила като концепции, институционална политика и практика, влиянието им върху външната политика и дипломацията, като също така се изследва дейността на част от международните институции и военни съюзи и се достигне до прогноза за по-нататъшната им роля в регионалната сигурност, което ще позволи на авторката да установи коя теория за силата в най-голяма степен е релевантна на съвременните международни отношения.

3. Познаване на проблема

Обект на изследването е силата, а негов предмет е нейната динамика в международните отношения в периода след Студената война. Основният изследователски проблем и основният въпрос, който се опитва да реши дисертационният труд са логически изведени и адекватно формулирани. Основната теза на изследването е, че светът се връща към употребата на твърда сила, което изцяло съответства на геополитическите реалности и на международните отношения в съвременния свят. Представени са 5 работни хипотези, които показват задълбочено познаване на изследваните проблеми и умението на авторката да ги концептуализира. Дисертантката коректно поставя и ограниченията на работата си, които са определени от особеностите на изследваните обект, предмет, основен изследователски проблем, теза и хипотези.

4. Методика на изследването

Наталия Цветанова – Чилингирова логически и обосновано описва методологията и методиката на работата си. Методологическа основа на дисертационния труд са теорията на класическия и неокласическия реализъм, разбираана като инструмент за изследване на силата. Авторката посочва, че са използвани методите на теоретичния синтез и правно-историческия анализ, на диалектико-логически синтез на обективни реалности, тенденции и процеси, историческият подход, както и сравнителният социологически анализ. Тя работи също така и с методи като кабинетното проучване на документи и други източници, сравнителният анализ.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертацията се състои от Увод, пет глави, Заключение и Литература.

В Първа глава се представят системата на международните отношения в периода след края на Студената война, както и факторите за нейната промяна, посочени са измененията в отношенията и зависимостите между отделните държави. Наталия Цветанова – Чилингирова разглежда основните теоретични направления, изучаващи международните отношения (идеализъм, либерализъм, неолиберализъм, реализъм, неореализъм и др.), като се спира и на някои характеристики на теорията за конфликтността. Тя изследва външната политика като инструмент за постигане на националните интереси на международната сцена, взаимоотношенията между властта и политическата система и въздействието им върху международните отношения в тяхната цялост.

Втора глава представя основни разбирания за понятието „сила“ и ги проследява в периода от Античността до новото време и ХХ в., като отделните теории, тези на Платон, Аристотел, Цицерон, Макиавели, Хобс, Русо, Кант, Парето, Вебер, Аренд, Фуко, Дарендорф са представени въз основа на разбирането им за властта.

Трета глава разглежда спецификите на отделните видове сила, начините, по които те действат и се прилагат от държавите като субекти на международните отношения. Трите вида сила са изследвани в съпоставителен план, като са представени схващанията за тях в теоретичните направления на реализма и либерализма. Външната политика на отделните държави, както и теоретичните принципи, от които тя се ръководи са основа за обобщения относно резултатността от прилагането на трите вида сила.

Четвърта глава изследва обвързаността между силата и публичната дипломация: целите, които силата поставя пред външната политика, както и начините, посредством които публичната дипломация прилага силата в международните отношения.

В Пета глава е анализирана структурата на международните отношения преди Студената война при еднополярния модел, представени са установеният по нейно време двуполярен модел, както и последващият го след нея еднополярен. Сравнени са последните два модела на управление, както и начинът, по който силата присъства в тях чрез своите три проявления. Посочена е ролята на международните организации и функцията им на гарант за световния мир в контекста на военните конфликти през последното десетилетие. Разгледан е въпросът дали държавите са в състояние да функционират като общност при разрешаване на възникнали проблеми или по-скоро те отстояват самостоятелно своя национален интерес чрез силата, а не посредством международните институции, което я превръща в ключов и непреодолим фактор при формирането на външната политика и защитата на националните интереси.

В Заключение са представени авторските изводи и приноси. В хода на изложението дисертантката осъществява поставените от нея цел и задачи, заключенията ѝ са аргументирани и последователи изведени, работните хипотези и авторската теза са доказани.

Наталия Цветанова – Чилингирова познава много добре основните теоретични направления и автори в областта на дисертацията си, като показва и безспорни умения за самостоятелна работа и постигане на собствени и оригинални заключения и тези, които умело обосновава.

Изведени са 4 приноса на дисертационния труд, които адекватно отразяват постиженията ѝ. Посочени са 3 измерения на научна новост на текста, които съответстват на направеното в изложението.

Дисертацията на Наталия Цветанова – Чилингирова е с научен и научно-приложен принос, който може да се определи като доказване с нови средства на съществени нови страни в съществуващи научни проблеми и теории.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Наталия Цветанова – Чилингирова е представила три статии по темата на дисертационния труд: „Меката сила в дискурса на съвременните събития“, „Приложение на твърда и мека сила в международните отношения“ и „ООН в контекста на събитията в Украйна“. Последните две статии са представени и като доклади на научни конференции, което показва усилията на авторката да популяризира работата си сред академичната общност. Дисертационният ѝ труд и посочените публикации са изцяло неин личен принос и заслуга, като липсват данни за плагиатство.

7. Автореферат

Авторефератът отразява коректно и изцяло дисертационния труд, неговите основни резултати и теза, като напълно съответства на изискванията.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Както към всяка дисертация, така и към настоящата работа могат да се зададат въпроси, да бъдат направени бележки и препоръки. Авторката посочва, че използва като метод сравнителния социологически анализ, а всъщност по-скоро става дума за сравнения на отделни явления, понятия, тенденции, а сравнителният социологически анализ се разработва с други методи и средства, като например, комплекси от индикатори, аналитични методи и др. под.

Необходимо е по-детайлно прецизиране на сходствата и различията между властта и силата като явления и понятия, които на места се използват като синоними, а другаде като различаващи се. Работата би спечелила, ако представянето на отделните теоретични направления и възгледите на основните автори доведе до извеждане на теоретична рамка на изследването, което би обогатило приносните моменти. Необходима е езикова, стилистична и граматическа редакция на някои места в текста.

Направените бележки по никакъв начин не омаловажават постигнатото в дисертационния труд, като целта им е да бъдат полезни за бъдещата работа на Наталия Цветанова – Чилингирова.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Дисертационният труд показва, че докторката Наталия Красимилова Цветанова - Чилингирова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Политически науки, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Наталия Красимилова Цветанова - Чилингирова в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.3. Политически науки, докторска програма Политически науки.

13. 02. 2025 г.

Изготвил становището:

(подпис)

проф. дсн Мая Келиян

(ак. дл., н. ст., име, фамилия)